

Briselē, 2.3.2022.
COM(2022) 85 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI

Fiskālās politikas norādes 2023. gadam

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI

Fiskālās politikas norādes 2023. gadam

1. Ievads

Krievijas iebrukums Ukrainā ir apdraudējis Eiropas un pasaules drošību un stabilitāti. Jaunākie notikumi ir pagrieziena punkts Eiropai un būtībā liek pārvērtēt mūsu miera kārtību. Eiropas Savienība politiski un ekonomiski solidarizējas ar Ukrainu. Reaģējot uz Krievijas neprovocētajām un nepamatotajām militārajām darbībām, ES ir apstiprinājusi vērīgu un mērķtiecīgu sankciju kopumu ar maksimālu ietekmi uz Krievijas ekonomiku un politisko eliti. Tajā pašā laikā ES saskaras ar dažām tūlītējām problēmām, jo īpaši saistībā ar bēgļu plūsmām, drošību un iespējamām Krievijas veiktiem pretpasākumiem. Šī krīze var negatīvi ietekmēt izaugsmi, tostarp saistībā ar nelabvēlīgu ietekmi uz finanšu tirgiem, turpmāku enerģijas cenu spiedienu, pastāvīgajām piegādes ķēdes problēmām un ietekmi uz pašārvību.

Ārkārtēja nenoteiktība un riski liek stingri koordinēt ekonomikas un fiskālo politiku, lai pārvarētu Covid-19 krīzi. Drosmīga, koordinēta fiskālās politikas reakcija uz pandēmiju, bezprecedenta atbalsts ar jauniem ES instrumentiem un atbalstošā monetārā politika ir palīdzējuši ES ekonomikai pārvarēt krīzi un ir pamats atveseļošanai. 2021. gada trešajā ceturksnī ES atkal sasniedza pirmskrīzes IKP līmeni; tika prognozēts, ka Komisijas 2022. gada ziemas prognozē izlaide visās dalībvalstīs līdz 2022. gada beigām pārsniegs pirmspandēmijas līmeni. Fiskālo politiku turpmāk būtu jāturpina cieši koordinēt, lai nodrošinātu fiskālo ilgtspēju un kopā ar plašāka mēroga ekonomikas politiku palīdzētu uzturēt ekonomikas atveseļošanu un virzītu Eiropas ekonomiku uz spēcīgāku un ilgtspējīgu izaugsmi, neraugoties uz globālās vides pasliktināšanos.

Fiskālajai politikai jābūt gatavai reaģēt uz strauji mainīgajiem apstākļiem. Politikas vide attīstās. Paredzams, ka ar pandēmiju saistītie pagaidu ārkārtas pasākumi 2022. gadā lielā mērā tiks atcelti atbilstīgi pakāpeniskai sabiedrības veselības situācijas normalizēšanai ⁽¹⁾. Tuvākā termiņa inflācijas perspektīvas norāda uz monetārās politikas pakāpenisku normalizēšanos. Tomēr paredzams, ka iebrukums Ukrainā negatīvi ietekmēs perspektīvu, kas kļuvusi neskaidrāka, jo risku ietekme sliecas būt lejupvērsta. Tā dēvēto Stabilitātes un izaugsmes pakta (SIP) ⁽²⁾ “vispārējo izņēmuma klauzulu” turpinās piemērot 2022. gadā. Tas ļaus fiskālo politiku pielāgot mainīgajai situācijai, lai risinātu šīs krīzes radītās tūlītējās problēmas. Pamatojoties uz Komisijas 2022. gada ziemas prognozi, paredzams, ka vispārējā izņēmuma klauzula tiks deaktivizēta no 2023. gada ⁽³⁾. Ņemot vērā lielo nenoteiktību, to

⁽¹⁾ Eiropas Komisija (2021) “2022. gada budžeta plāna projekti: kopējais novērtējums”, COM(2021) 900 final, 2021. gada 24. novembris.

⁽²⁾ Konkrēti ES fiskālā regulējuma noteikumi ļauj visām dalībvalstīm uz laiku koordinēti un organizēti atkāpties no parastajām prasībām vispārējās krīzes situācijā, ko izraisījusi nopietna ekonomikas lejupslīde eurozonā vai ES kopumā (sk. Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. panta 1. punktu, 6. panta 3. punktu, 9. panta 1. punktu un 10. panta 3. punktu un Regulas (EK) Nr. 1467/97 3. panta 5. punktu un 5. panta 2. punktu).

⁽³⁾ Vispārējā izņēmuma klauzulu aktivizēja, apstiprinot Eiropas Komisijas 2020. gada 23. marta paziņojumu Padomei par Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējās izņēmuma klauzulas iedarbināšanu, COM(2020) 123 final. Lēmums par tās deaktivizēšanu tiek balstīts uz vispārēju ekonomikas stāvokļa novērtējumu, kurā galvenais kvantitatīvais kritērijs ir ekonomiskās aktivitātes līmenis ES vai eurozonā salīdzinājumā ar pirmskrīzes līmeni (2019. gada beigās). Eiropas

atkārtoti novērtēs, pamatojoties uz Komisijas 2022. gada pavasara prognozi. Visbeidzot, 2021. gada oktobrī tika atsāktas debates par ekonomikas pārvaldības sistēmu, lai savlaicīgi līdz 2023. gadam panāktu plašu vienprātību par turpmāko virzību ⁽⁴⁾.

Šis paziņojums sniedz dalībvalstīm norādes par fiskālās politikas īstenošanu un koordinēšanu atkarībā no ekonomikas attīstības perspektīvas. Norādēs ir ņemta vērā pozitīvā pieredze ar līdzīgām 2021. gada martā sniegtām norādēm, kas deva pienesumu pastāvīgajai diskusijai Padomē, Eurogrupā un ar citām ES un starptautiskajām ieinteresētajām personām par piemērotu fiskālās politikas reakciju un tās pielāgošanu. Principi atspoguļo Komisijas 2022. gada ziemas prognozi, un uz to pamata būtu jāveido dalībvalstu topošās stabilitātes un konverģences programmas. Norādes tiks koriģētas pēc vajadzības atbilstoši ekonomikas attīstībai un vēlākais Komisijas Eiropas pusgada pavasara paketē 2022. gada maija beigās.

Pārējo paziņojuma daļu veido četras iedaļas. Paziņojuma 2. iedaļā ir ieskicētas ekonomikas perspektīvas 2022. un 2023. gadam. Paziņojuma 3. iedaļā ir noteikti pieci principi un, pamatojoties uz Komisijas 2022. gada ziemas prognozi, ir izklāstīts, kāda ir gaidāmā ietekme uz fiskālajiem ieteikumiem, kas dalībvalstīm tiks ierosināti 2022. gada maijā attiecībā uz to budžeta plāniem 2023. gadam. Paziņojuma 4. iedaļā ir sniegts pārskats par pašreizējo stāvokli ekonomikas pārvaldības pārskatīšanā. Paziņojuma 5. iedaļā ir ieskicēti turpmākie pasākumi.

2. Ekonomikas stāvoklis un perspektīvas

Covid-19 pandēmijas trešajā gadā ES ekonomika ir atgriezusies pirmspandēmijas izlaides līmenī. ES ekonomika 2021. gadā strauji atveseļojās, un bezdarbs sasniedza rekordzemu līmeni, taču izaugsmes temps gada beigās palēninājās. Omikrona varianta parādīšanās izraisīja mobilitātes ierobežojumu atkārtotu ieviešanu, atjaunotu spriedzi veselības aprūpes sistēmās un darbaspēka trūkumu slimības, karantīnas un aprūpes pienākumu dēļ. Ilgstoši piegādes traucējumi apvienojumā ar spēcīgu pieprasījumu veicināja preču un enerģijas cenu kāpumu. Šīs negatīvās norises kavēja izaugsmes tempu ES, un 2021. gada pēdējā ceturksnī palēninājās reālā IKP pieaugums.

Komisijas 2022. gada ziemas prognozē tika prognozēts, ka Eiropas ekonomikas stabilā ekonomikas izaugsme 2022. un 2023. gadā turpināsies, lai gan uz vājāka pamata. Pēc palēnināšanās bija paredzams, ka ekonomikas izaugsme 2022. gada otrajā ceturksnī atgūs tempu un prognozes periodā saglabāsies stabila. Izaugsmi veidojošie pamatprincipi joprojām bija spēcīgi. Tika paredzēts, ka darba tirgus uzlabošanās, lieli mājsaimniecību ietaupījumi, joprojām labvēlīgi finansēšanas nosacījumi un Atveseļošanas un noturības mehānisma (ANM) izvērsšana turpinātu ilgstošu un spēcīgu izaugsmes posmu. Saskaņā ar ziemas prognozi tika prognozēts, ka ES reālā IKP pieaugums 2022. gadā sasniegtu 4,0 %, kas ir par 1,3 procentpunktiem mazāk nekā 2021. gadā, bet joprojām krietni pārsniedz ilgtermiņa vidējo

Komisija (2021), "Apritējis gads kopš Covid-19 uzliesmojuma: fiskālās politikas atbildes pasākumi", COM(2021) 105 final, 2021. gada 3. marts, 7.-8. lpp. un 14. lpp.

⁽⁴⁾ Eiropas Komisija (2021), "ES ekonomika pēc Covid-19. Ietekme uz ekonomikas pārvaldību", COM(2021) 662 final, 2021. gada 19. oktobris.

rādītāju. Ziemas prognozē⁽⁵⁾ tika prognozēts, ka atgriešanās pie normalitātes turpinātos 2023. gadā ar mērenu izaugsmi 2,8 % apmērā.

Ziemas prognozē nebija paredzēts iebrukums Ukrainā un no tā izrietošā ģeopolitiskā spriedze. Tas negatīvi ietekmē izaugsmes perspektīvas, un risku ietekme sliecas būt lejupvērstā. Piemēram, piedāvājuma puses vājo vietu radītā izmaksu spiediena dēļ inflācija var izrādīties augstāka, nekā paredzēts. Augstākas enerģijas cenas, kas lielākā mērā tiek pārnestas no ražotāja uz patērētāju, var negatīvi ietekmēt kopējo pieprasījumu. Globālās piegādes problēmas, visticamāk, saglabāsies ilgāku laiku 2022. gadā. Turklāt produktivitātes līmeni potenciāli pārsniedzīga darba samaksas pieauguma sekundārā ietekme, kura būtu lielāka nekā gaidīts, var noturēt augstu inflāciju ilgāku laiku. Pozitīvi ir tas, ka ANM un daudzgadu finanšu shēmas (DFS) līdzekļu veicinātas investīcijas, tostarp no ES kohēzijas politikas fondiem, varētu radīt spēcīgāku stimulu ekonomiskajai aktivitātei.

3. Galvenie principi un ietekme uz fiskālajām norādēm

Šajā iedaļā ir noteikti pamatprincipi, pēc kuriem Komisija novērtēs dalībvalstu stabilitātes un konverģences programmas. Ietekme uz fiskālajiem ieteikumiem, kas dalībvalstīm tiks ierosināti 2022. gada maijā attiecībā uz to budžeta plāniem 2023. gadam, ir pamatota uz ziemas prognozi. Komisija rūpīgi uzraudzīs situāciju un vajadzības gadījumā koriģēs politikas norādes.

Fiskālie ieteikumi 2023. gadam tiks formulēti kvalitatīvā izteiksmē ar kvantitatīvu pamatojumu. Ņemot vērā īpašos ekonomiskos apstākļus un no tiem izrietošās grūtības aplēst izlaides starpību un strukturālās bilances, Komisija pavasarī, tāpat kā pagājušajā gadā, ierosinās konkrētām valstīm paredzētas fiskālās politikas norādes, pamatojoties uz pieeju, kas izmantota fiskālajā ieteikumā 2022. gadam, par kārtējo izdevumu pieauguma ierobežošanu un publisko finanšu kvalitātes un struktūras pārskatīšanu. Tas veidos pamatu tam, lai Komisija uzraudzītu fiskālos rezultātus attiecībā pret ieteikumiem. Eurozonas dalībvalstu budžeti 2023. gadam tiks novērtēti rudenī Komisijas atzinumos par budžeta plāna projektiem.

1. princips. Nodrošināt politikas koordinēšanu un konsekventu politikas pasākumu kopumu

Fiskālās politikas koordinēšana joprojām ir svarīga. Koordinētā dalībvalstu fiskālā reakcija, – ko atvieglināja vispārējās izņēmuma klauzulas aktivizēšana un papildināja ES līmeņa darbības, – uz Covid-19 krīzes nopietno ekonomikas lejupslīdi ir bijusi ļoti veiksmīga krīzes ekonomiskās ietekmes mazināšanā. Pastāvīga stingra fiskālās politikas koordinēšana ir vajadzīga, lai nodrošinātu vienmērīgu pāreju uz atjauninātu virzību uz ilgtspējīgu izaugsmi un fiskālo ilgtspēju.

Attiecībā uz eurozonu atbilstošajai fiskālajai nostājai būtu jāizriet no pienācīga līdzsvara starp ilgtspējas un stabilizācijas apsvērumiem. Ir svarīgi panākt šādu saikni valstu līmenī, turklāt ņemot vērā eurozonas/ES dimensiju. Lai gan ekonomika joprojām gūst

⁽⁵⁾ Komisijas 2022. gada ziemas prognoze tika publicēta 10. februārī, un tās sagatavošanas datums bija 2022. gada 1. februāris.

labumu no stabiliem pamatfaktoriem un ES fondu atbalsta, jo īpaši ANM, pakāpeniska atteikšanās no pasākumiem, kas veikti ekonomikas atbalstam pandēmijas laikā, 2023. gadā mazinās būtisku vispārējo atbalstu. Fiskālās politikas normalizācijas grafikā un tempā būtu jāņem vērā arī mijiedarbība ar monetāro un finanšu sektora politiku un fiskālais stimuls, ko sniedz ANM ⁽⁶⁾.

Pamatojoties uz ziemas prognozi, Komisija uzskata, ka pāreja no kopumā atbalstošās fiskālās nostājas 2020.–2022. gadā uz vispārīgi neitrālu kopējo fiskālo nostāju 2023. gadā šķiet piemērota, vienlaikus saglabājot gatavību reaģēt uz mainīgo ekonomisko situāciju.

2. princips. Nodrošināt parāda atmaksājamību, pamatojoties uz pakāpenisku un kvalitatīvu fiskālo korekciju un ekonomikas izaugsmi

Valstu parāda attiecība ir augsta un pandēmijas rezultātā ir palielinājusies. Nepieciešamā fiskālā reakcija uz Covid-19 pandēmiju un izlaides samazināšanās ir izraisījusi valdību parāda attiecības būtisku pieaugumu, jo īpaši dažās dalībvalstīs ar lielu parādu, tomēr bez parāda apkalpošanas izmaksu pieauguma. ES kopējā valsts parāda attiecība 2021. gadā sasniedza aptuveni 92 % apmērā no IKP, un paredzams, ka 2023. gadā tā samazināsies tikai nedaudz – līdz 89 % no IKP. Tajā pašā laikā atšķirības starp dalībvalstīm joprojām ir lielas. Paredzams, ka 2023. gadā valsts parāda attiecība pret IKP sešās dalībvalstīs saglabāsies virs 100 % no IKP, vienlaikus saglabājoties zem 60 % no IKP aptuveni pusē dalībvalstu.

Nemainīgas politikas apstākļos ES valstu parāda attiecība nākamo desmit gadu laikā kopumā stabilizēsies, bet vairākās dalībvalstīs ar augstu parāda līmeni saglabāsies pieaugoša tendence. Parāda dinamiku noteiks vairāki faktori. No vienas puses, riskus, kas saistīti ar lielāku valsts parādu, papildina citas problēmas, tostarp prognozētās novecošanas radītās izmaksas un iespējamās saistības (garantiju veidā), kas piešķirtas Covid-19 krīzes laikā. No otras puses, parāda dinamika 2021. gadā kopumā ir bijusi labāka, nekā gaidīts. Mazinošie faktori ir zemas finansēšanas izmaksas un labvēlīgas izaugsmes perspektīvas, daļēji pateicoties gaidāmajai investīciju un reformu pozitīvajai ietekmei uz potenciālo izaugsmi vidējā termiņā. Šīs ietekmes apmērs ir atkarīgs no izaugsmes un procentu likmju attiecības attīstības, kas joprojām ir neskaidra.

Lai ierobežotu parāda dinamiku, ir vajadzīga daudzgadu fiskālā korekcija apvienojumā ar investīcijām un reformām, kuru mērķis ir saglabāt izaugsmes potenciālu. Ir svarīgi nodrošināt ilgtspējīgas publiskās finanses, pakāpeniski samazinot lielo valsts parādu. Dažas dalībvalstis riskē iziet no krīzes ar augstāku izdevumu attiecību un zemāku ieņēmumu attiecību (kā daļu no IKP). Ja vidējā termiņā neizdosies samazināt parādu valstīs ar lielu parādu, tas negatīvi ietekmētu izaugsmes perspektīvas un padziļinātu atšķirības starp valstīm. Publisko kontu pakļaušana nelabvēlīgai attīstībai finanšu tirgos varētu kaitēt ekonomikas vispārējai noturībai. Lai noteiktu nepieciešamo korekcijas pakāpi un tempu, būtisks ir parāda dinamikas jutīgums pret finansēšanas nosacījumu attīstību. Lai parāda

⁽⁶⁾ Tā kā ANM dotācijas turpinās atbalstīt ekonomiku ik gadu, ANM nodrošinātais ikgadējais fiskālais impulss rāda starpību starp ANM dotācijām, kas apgūtas no viena gada uz nākamo.

samazināšanas stratēģijas būtu veiksmīgas, galvenā uzmanība būtu jāpievērš fiskālajai konsolidācijai, publisko finanšu kvalitātei un struktūrai un izaugsmes veicināšanai. Pārāk strauja konsolidācija apdraudētu notiekošo atveseļošanu, negatīvi ietekmējot potenciālo izaugsmi, tirgus noskaņojumu un finansēšanas izmaksas, tādējādi galu galā pasliktinot parāda atmaksājamību.

Pamatojoties uz ziemas prognozi, Komisija uzskata, ka no 2023. gada ir ieteicams sākt pakāpenisku fiskālo korekciju, lai samazinātu lielo valsts parādu, tomēr pārāk strauja konsolidācija varētu negatīvi ietekmēt izaugsmi un tādējādi arī parāda atmaksājamību.

3. princips. Veicināt investīcijas un sekmēt ilgtspējīgu izaugsmi

Eiropas ekonomiku virzībai uz ilgtspējīgu augstākas izaugsmes ceļu un divējādās pārkārtošanās problēmu risināšanai vajadzētu būt visu dalībvalstu darba kārtības prioritātei ⁽⁷⁾. Eiropas Komisijas un citu organizāciju aplēses liecina, ka ir vajadzīgas lielas investīcijas, lai sasniegtu ES mērķus klimata un digitālajā jomā. Zaļā kursa mērķu sasniegšanai ir vajadzīgas papildu publiskās un privātās investīcijas 520 miljardu EUR apmērā katru gadu laikposmā no 2021. līdz 2030. gadam. Tiek lēsts, ka digitālās pārkārtošanās īstenošanai Eiropas Savienībā nepieciešamo investīciju iztrūkums nākamajā desmitgadē būs aptuveni 125 miljardi EUR apmērā katru gadu. Privātajam sektoram būs jāmobilizē lielākā daļa šo investīciju. Tomēr arī publiskajam sektoram ir jāpiedalās, lai nodrošinātu papildu finansējumu politikas atbalstam, riska mazināšanai inovatīviem projektiem, privāto investīciju virzīšanai un piesaistīšanai un tirgus nepilnību pārvarēšanai. Paziņojumā par nākotnes prasībām atbilstošu Eiropas izaugsmes modeli ir uzsvērts, cik svarīga ir visu attiecīgo dalībnieku, tostarp ES, dalībvalstu un privātā sektora, koordinēta rīcība, lai aktivizētu visas pieejamās politikas sviras ⁽⁸⁾. Ir svarīgi nodrošināt saskaņotību starp investīciju un reformu politiku dalībvalstīs un starp valstu un ES mērķiem.

Ar ANM un DFS līdzekļiem turpmākajos gados atbalstīs publiskās investīcijas un reformas. *NextGenerationEU*, kas ir ANM centrālais elements, līdz 2026. gadam nodrošina 338 miljardus EUR neatmaksājama atbalsta veidā (“dotācijas”) un līdz 386 miljardiem EUR aizdevumu veidā (abas summas ir faktiskajās cenās). ANM finansējums palīdzēs veidot noturību, virzīt progresu mūsu vidisko un digitālo mērķu sasniegšanā un stiprināt kohēziju, produktivitāti un konkurētspēju. Līdz šim 22 ES valstu atveseļošanas un noturības plāni ir saņēmuši zaļo gaismu, un priekšfinansējuma maksājumi tika veikti 21 no tām valstīm, kas to pieprasīja. Plānots, ka ANM dotāciju izmaksa tiks veikta agrāk, līdz 2023. gada beigām izmaksājot aptuveni divas trešdaļas dotāciju ⁽⁹⁾. Izdevumi, ko finansē no ANM dotācijām,

⁽⁷⁾ ES pašreizējās ekonomikas un nodarbinātības politikas prioritātes ir strukturētas četrās dimensijās: vidiskā ilgtspēja, produktivitāte, taisnīgums, makroekonomikas stabilitāte. Sk. Eiropas Komisija (2021), “2022. gada ilgtspējīgas izaugsmes pētījums”, COM(2021) 740 final, 2021. gada 21. novembris.

⁽⁸⁾ Eiropas Komisija (2022) “Nākotnes prasībām atbilstošs Eiropas izaugsmes modelis: ceļā uz zaļu, digitālu un noturīgu ekonomiku.”

⁽⁹⁾ Līdz šim Padomes apstiprinātie 22 ANP kopā aptver 291 miljardu EUR neatmaksājamā finansējumā un 154 miljardus EUR aizdevumos. Sešas dalībvalstis ir pieņēmušas plānu, kas ietver aizdevumu (Kipra, Grieķija, Itālija, Portugāle, Rumānija un Slovēnija). Kā paredzēts ANM regulas (Regula (ES) 2021/241) 18. pantā, ANM neatmaksājamā atbalsta maksimālās finanšu iemaksas aprēķins tiks atjaunināts līdz 2022. gada 30. jūnijam. Sk. Eiropas Komisija (2022), “Ziņojums par Atveseļošanas un noturības mehānismu”.

ļaus finansēt kvalitatīvus investīciju projektus un segt produktivitāti veicinošu reformu izmaksas, neradot lielāku deficītu un parādu. Tādējādi ANP ātra īstenošana sekmēs ilgstošu un ilgtspējīgu atveseļošanu, veicinās lielāku potenciālo izaugsmi un atbalstīs pakāpenisku fiskālā stāvokļa uzlabošanu, tostarp dalībvalstīs ar augstāko valsts parāda attiecību. Jaunās paaudzes ES kohēzijas politikas fondu apstiprināšana vēl vairāk palielinās investīcijas, veicinot divējādo pārkārtošanos un noturību visā Savienības teritorijā.

Visām dalībvalstīm būtu jāaizsargā investīcijas kopumā un pamatotos gadījumos jāpaplašina valsts finansētās investīcijas, jo īpaši attiecībā uz zaļo un digitālo pārkārtošanos noturīgā veidā. Uzsvars būtu jāliek uz investīciju augstu kvalitāti atbilstoši investīcijām, ko finansē no ANM. Fiskālā politika būtu jāpārorientē, lai atbalstītu divējādo pārkārtošanos nolūkā panākt ilgstošu un ilgtspējīgu izaugsmi. Vajadzības gadījumā, piemēram, reaģējot uz ANM iemaksu samazināšanos, dalībvalstīm būtu jāpaplašina valsts finansētās investīcijas, jo īpaši divējādās pārkārtošanās nolūkā. Fiskālajām korekcijām, ko veic dalībvalstis ar lielu parādu, nevajadzētu ietekmēt investīcijas, un tās drīzāk būtu jāīsteno, ierobežojot valsts finansēto kārtējo izdevumu pieaugumu.

Komisija uzskata, ka vidēja termiņa fiskālajos plānos būtu jāsekmē un jāaizsargā valsts finansētās augstas kvalitātes publiskās investīcijas, jo noturīgas ekonomikas sekmēšana un divējādās pārkārtošanās problēmu risināšana ir kopīgi galvenie politikas mērķi 2023. gadam un laikposmam pēc tam.

4. princips. Veicināt fiskālās stratēģijas, kas atbilst fiskālās korekcijas vidēja termiņa pieejai, ņemot vērā ANM

Fiskālajai korekcijai dalībvalstīs ar lielu parādu vajadzētu būt pakāpeniskai, nevis izraisīt pārmērīgi ierobežojošu fiskālo nostāju, un tās pamatā vajadzētu būt investīcijām un reformām, kas atjauno izaugsmes potenciālu, atvieglinot ticamu lejupvērsta parāda tendences sasniegšanu. Lai panāktu parāda samazināšanu vidējā termiņā, pakāpeniskiem un pastāvīgiem fiskālās korekcijas centieniem būtu jāiet roku rokā ar uzlabotu publisko finanšu struktūru. Vidēja termiņa plāniem ir jāatbilst dalībvalstu parāda atmaksājāmības analīzei ⁽¹⁰⁾. Plānu pamatā vajadzētu būt konkrētām atsaucēm uz plānotajām investīcijām un reformām, un tajos būtu jāņem vērā paredzamais ES līdzekļu (tostarp ANM dotāciju) izmaksas grafiks. Attiecībā uz laikposmu pēc 2023. gada šajos vidēja termiņa plānos galvenā uzmanība būtu jāpievērš fiskālās konsolidācijas turpināšanai, lai pakāpeniski, ilgstošā un izaugsmei labvēlīgā veidā panāktu vidēja termiņa piesardzīgu fiskālo stāvokli. Plānos būtu sīki jānorāda pamatā esošie pasākumi un ar tiem saistītās reformas un investīcijas.

Fiskālās politikas korekcijas lēmumā būtu jāņem vērā ANM atbalsta ietekme uz ekonomisko aktivitāti. ANM dotācijas turpinās sniegt būtisku fiskālo atbalstu kopējā pieprasījuma pieaugumam līdz katras attiecīgās dalībvalsts plāna maksājumu profila

⁽¹⁰⁾ Stabilitātes un izaugsmes pakta rīcības kodekss (2017), <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9344-2017-INIT/en/pdf>

maksimālajam punktam, līdz ar ko atbalsts pēc tam mazināsies. Tas būtu jāņem vērā vidēja termiņa fiskālajos plānos.

Konsolidāciju nevajadzētu nepamatoti atlikt. Ja fiskālā korekcija ir vajadzīga, tās atlikšana uz vēlākiem gadiem palielina īstenošanas riskus un bieži rada grūtības sasniegt vidēja termiņa budžeta mērķus, kas noteikti dalībvalstu stabilitātes un konverģences programmās. Turklāt atliktas fiskālās stratēģijas īstenošana ir saistīta arī ar to, ka valdības neparedzēti pozitīvu izaugsmi un neplānotus budžeta ieņēmumus izmanto lielākiem kārtējiem izdevumiem vai nodokļu samazinājumiem nevis paātrinātai parāda samazināšanai. Bieži vien tas nozīmē, ka rezerves netiek atjaunotas, kad to ļauj ekonomiskie apstākļi.

Komisija uzskata, ka stabilitātes un konverģences programmās būtu jāparāda, kā dalībvalstu vidēja termiņa fiskālie plāni nodrošina pakāpenisku valsts parāda samazināšanos līdz piesardzīgam līmenim un ilgtspējīgai izaugsmei, izmantojot pakāpenisku konsolidāciju, investīcijas un reformas.

5. princips. Diferencēt fiskālās stratēģijas un ņemt vērā eurozonas dimensiju

No 2023. gada ir jāsāk pakāpeniska fiskālā korekcija dalībvalstīs ar lielu parādu, lai stabilizētu un pēc tam samazinātu parāda attiecību. Kad to ļauj ekonomiskie apstākļi, ir svarīgi turpināt atjaunot fiskālās rezerves un atsākt valsts parāda attiecības pret IKP samazināšanu, lai uzlabotu noturību pret turpmākiem satricinājumiem, saglabātu labvēlīgus finansēšanas nosacījumus un nodrošinātu eurozonas vienmērīgu darbību, ņemot vērā iespējamo blakusietekmi. Pamatojoties uz Komisijas 2022. gada ziemas prognozi, attiecībā uz dalībvalstīm ar lielu parādu šķiet lietderīgi no 2023. gada pakāpeniski uzlabot to pamatā esošo fiskālo stāvokli. Lai to panāktu, valsts finansētajiem kārtējiem izdevumiem (atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus) būtu jāpalielinās lēnāk nekā vidēja termiņa potenciālajai izlaidei (ko mēra ar izdevumu kritēriju). Dalībvalstīm ar lielu parādu būtu jāturpina sekmēt investīcijas, kas vajadzīgas, lai īstenotu divējādo pārkārtošanos, un jāīsteno fiskālā korekcija attiecībā uz valsts finansētiem kārtējiem izdevumiem. Šī stratēģija būtu jāatbalsta ar laicīgu ANP īstenošanu. Jebkuri neparedzētie ieņēmumi, tostarp no neparedzēti augstas izaugsmes, būtu jāizmanto parāda samazināšanai.

Zema/vidēja parāda dalībvalstīm par prioritāti būtu jānosaka investīcijas divējādās pārkārtošanās nolūkā. Dalībvalstīm ar zemu/vidēju parādu parasti ir raksturīgs stabils budžeta stāvoklis⁽¹¹⁾. Vajadzības gadījumā (piemēram, reaģējot uz ANM iemaksu samazināšanos) prioritāte būtu jāpiešķir publisko investīciju paplašināšanai divējādās pārkārtošanās nolūkā, valsts finansētās investīcijas palielinot straujāk nekā pieaug vidēja termiņa potenciālā izlaide. Kārtējo izdevumu dinamikai būtu jāatbilst vispārēji neitrālas politikas nostājas saglabāšanai, līdz ar to 2023. gadā nebūtu jāveic fiskālā korekcija, izņemot gadījumus, kad pārmērīga pieprasījuma pazīmes liktu īstenot elastīgu fiskālo politiku, lai kontrolētu tā pieaugumu, vai, otrādi, pasliktinājusies ekonomikas perspektīva prasītu papildu izdevumus. Tas palīdzēs saglabāt atbilstošu politikas nostāju eurozonā kopumā, jo pārāgru

⁽¹¹⁾ Saskaņā ar Komisijas simulācijām pat ļoti mērenas korekcijas rezultātā dažās no šīm dalībvalstīm strauji rastos budžeta pārpalikums.

fiskālo samazinājumu blakusietekme dalībvalstīs ar zemu/vidēju parādu varētu nepamatoti samazināt kopējo pieprasījumu eurozonā un apgrūtināt fiskālo korekciju īstenošanu dalībvalstīs ar lielu parādu.

Komisija uzskata, ka fiskālie ieteikumi arī turpmāk būtu jādiferencē starp dalībvalstīm un tajos būtu jāņem vērā iespējamā pārrobežu blakusietekme. Vajadzības gadījumā valstu fiskālā korekcija būtu jāveic tā, lai uzlabotu izdevumu struktūru, aizsargājot investīcijas kopumā.

Īetekme uz pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru

2022. gada pavasarī Komisija neierosinās atvērt jaunas pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras. Covid-19 pandēmijai joprojām ir ārkārtēja makroekonomiska un fiskāla ietekme, kas kopā ar pašreizējo ģeopolitisko situāciju rada ārkārtēju nenoteiktību, tostarp attiecībā uz detalizētu fiskālās politikas izstrādi. Pamatojoties uz iepriekš minēto, Komisija uzskata, ka lēmums par to, vai dalībvalstīm piemērot pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru, 2022. gada pavasarī nebūtu jāpieņem.

2022. gada rudenī Komisija atkārtoti novērtēs, vai ir atbilstoši ierosināt atvērt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras. Dalībvalstīm, kuras plāno pārkāpt deficīta robežvērtību 2023. gadā un laikposmā pēc tam, būtu jāizklāsta savi plānotie politikas pasākumi nolūkā samazināt deficītu zem atsauces vērtības, lai to atbilstošā veidā ņemtu vērā attiecīgo faktoru novērtējumā⁽¹²⁾. Attiecībā uz dalībvalstīm, kuru parāda attiecība pārsniedz atsauces vērtību 60 % no IKP, Komisija, novērtējot visus attiecīgos faktorus, uzskatīs, ka atbilstība parāda samazināšanas kritērijam nozīmētu pārāk stingru fiskālo stimulu esību, kas varētu apdraudēt izaugsmi. Tāpēc Komisija uzskata, ka pašreizējos ārkārtas ekonomiskajos apstākļos atbilstība parāda samazināšanas kritērijam nav uzskatāma par vajadzīgu. Tajā pašā laikā turpināsies parāda un deficīta tendenci uzraudzība, un 2022. gada rudenī Komisija atkārtoti novērtēs, vai ir atbilstoši ierosināt atvērt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras.

4. Pārskats par pašreizējo stāvokli ekonomikas pārvaldības pārskatīšanā

2021. gada oktobrī Komisija atsāka publiskās debates par ES ekonomikas pārvaldības satvara pārskatīšanu, aicinot iesaistīties pārējās iestādes un visas galvenās ieinteresētās personas. Debates turpinās, ņemot vērā gan Komisijas viedokli par 2020. gada februārī iesniegtās ekonomikas uzraudzības sistēmas efektivitāti, gan Covid-19 krīzes laikā gūto pieredzi. Publiskās debates par ES fiskālo sistēmu pievēršas jautājumam par pakāpenisku, ilgstošu un izaugsmi veicinošu samazinājumu līdz piesardzīgam parāda līmenim; nepieciešamībai turpmākajos gados uzturēt publiskās investīcijas augstā līmenī, tostarp divējādās pārkārtošanās nolūkā, un uzlabot noturību; tam, cik būtiska ir laba publisko finanšu struktūra un kvalitāte, tam, ka ir vajadzīga precikliska fiskālā politika un ir jārada fiskālās iespējas stabilizācijai; tam, cik būtiska ir spēcīga politikas koordinācija starp dažādiem

⁽¹²⁾ Attiecīgie būtiskie faktori ir noteikti Regulas (EK) Nr. 1467/97 2. pantā. Principā no pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras, kas pamatota uz deficīta kritēriju, var izvairīties tikai tad, ja deficīts ir pārsniegts uz laiku un izņēmuma kārtā un ir tuvu atsauces vērtībai.

politikas instrumentiem un starp ES un valstu līmeņiem; un vajadzībai vienkāršot ES regulējumu un nodrošināt ES fiskālās sistēmas efektīvu izpildi. Debates notiek dažādos forumos, ieskaitot īpašas sanāksmes, darbseminārus un tiešsaistes aptauju. Šajā iekļaujošajā diskusijā piedalās iedzīvotāji un plašs ieinteresēto personu loks, jo īpaši sociālie partneri, akadēmiskās aprindas, citas ES iestādes un struktūras, kā arī valstu valdības un parlamenti. Tiešsaistes aptauja tika noslēgta 2021. gada 31. decembrī. Komisija pašlaik analizē saņemtās piezīmes un 2022. gada martā nāks klajā ar kopsavilkuma ziņojumu. Turpinās sadarbība ar ieinteresētajām personām attiecībā uz to, kā uzlabot ekonomikas pārvaldības sistēmas efektivitāti, lai panāktu vienprātību par tās nākotni.

Notiekošās debates arī sniedz dalībvalstīm iespēju apsvērt pārvaldības sistēmas galvenos mērķus, tās darbību un paredzamos jaunus uzdevumus. Diskusijas notiek galvenokārt Ekonomikas un finanšu komitejā un Ekonomikas politikas komitejā, bet arī ministru līmenī Padomē (*ECOFIN*) un – attiecībā uz konkrētiem eurozonas aspektiem – starp eurozonas dalībvalstīm Eurogrupā. Diskusijas tiek organizētas par noteiktu skaitu galveno tematu, ņemot vērā 2021. gada oktobra paziņojumā apzinātās problēmas un publisko debašu galvenos tematus. Tie ietver valsts parāda ilgspēju un izaugsmi veicinošu parāda samazināšanu; publisko investīciju aizsardzību un fiskālās sistēmas lomu publisko investīciju un reformu veicināšanā, ņemot vērā pārkārtošanos uz zaļu un digitālu ES ekonomiku noturīgā veidā; atskatīšanos uz pieredzi, kas gūta, reaģējot uz Covid-19 krīzi (tostarp ANM); pretciklisku fiskālo politiku un īstermiņa stabilizācijas iespēju radīšanu; kā arī – kā vienkāršot fiskālās sistēmas, panākt spēcīgāku valstu atbildību un labāku izpildi. Ietverts arī tas, kāda ir iebrukuma Ukrainā iespējamā ilgtermiņa ietekme uz noturību un drošību. Papildus starp eurozonas dalībvalstīm notiek diskusijas par konkrētiem eurozonas aspektiem. Tuvākajos mēnešos ir plānotas turpmākas diskusijas ar galvenajām ieinteresētajām personām (piemēram, Eiropas Fiskālo padomi) un ar akademiķiem/ekspertiem. Pašlaik ir plānots, ka noslēguma diskusijas notiks jūlijā gan ministru līmenī Padomē (*ECOFIN*), gan starp eurozonas dalībvalstīm Eurogrupā.

Pamatojoties uz notiekošajām publiskajām debatēm un diskusijām ar dalībvalstīm, Komisija sniegs orientējošus norādījumus par iespējamām izmaiņām ekonomikas pārvaldības satvarā ar mērķi jau labu laiku pirms 2023. gada panākt plašu vienprātību par turpmāko virzību. Komisija uzskata, ka pašreizējais stāvoklis diskusijās norāda uz vairākiem svarīgiem jautājumiem, kuros turpmāks un konkrētāks darbs varētu pavērt ceļu iespējamai vienprātībai par turpmāko ES fiskālo sistēmu.

- **Parāda atmaksājamības nodrošināšana un ilgspējīgas izaugsmes sekmēšana ar investīcijām un reformām ir ES fiskālās sistēmas panākumu atslēga.** Ļoti svarīgi ir nodrošināt fiskālo ilgspēju, reālistiskā, pakāpeniskā un ilgstošā veidā samazinot augsto valsts parāda attiecību. ES fiskālajai sistēmai būtu jāstimulē veiksmīgas vidēja termiņa parāda samazināšanas stratēģijas, galveno uzmanību pievēršot fiskālajai konsolidācijai, publisko finanšu kvalitātei un struktūrai un izaugsmes sekmēšanai. Satvaram vajadzētu būt saskaņotam ar šodienas un rītdienas izaicinājumiem, tostarp ieņemt atbilstošu lomu, kas palīdzētu uzturēt pienācīgu investīciju līmeni. Turpmākajos gados publiskās investīcijas būs jāsauglabā augstā līmenī, un ir jāuzsver,

cik svarīga ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes nodrošināšanā ir laba publisko finanšu struktūra un kvalitāte. ES fiskālās sistēmas lomai vajadzētu būt atbilstošai, tādai, kas stimulē valstu investīcijas un reformas, īpašu uzmanību pievēršot tam, lai nodrošinātu saskaņotību starp investīciju un reformu politiku dalībvalstīs un starp valstu un ES mērķiem.

- **Lielāka uzmanība vidēja termiņa ES fiskālajai uzraudzībai šķiet daudzsolīga pieeja.** Dalībvalstu fiskālo sniegumu būtu jāturpina uzraudzīt ik gadu, saglabājot daudzpusējās fiskālās koordinācijas pozitīvos elementus. Vienlaikus, – ja ir pieejamas skaidras ES līmeņa norādes, – lielākas iespējas dalībvalstīm noteikt un īstenot savu fiskālo korekciju plānu vidējā termiņā, iekļaujot investīciju un reformu programmas savā fiskālajā trajektorijā, varētu stiprināt atbildības uzņemšanos un tādējādi arī atbildību.
- **Būtu sīkāk jāapspriež, kādas atziņas var gūt no ANM izstrādes, pārvaldības un darbības.** Galvenā uzmanība būtu jāpievērš gūtajai pieredzei attiecībā uz atbildības uzņemšanās pilnveidi, savstarpēju uzticēšanos, izpildi un mijiedarbību starp ekonomikas un fiskālo dimensiju un ES un valstu dimensijām. Būtu jāapsver ANM uz apņemšanos balstītā pieeja politikas koordinācijai, kurā ir paredzēta spēcīga valstu atbildība par politikas izstrādi un rezultātiem un kura balstās uz iepriekšējām norādēm dalībvalstīm par investīciju un reformu prioritātēm. Eiropas pusgamam arī turpmāk vajadzētu būt atsauces satvaram integrētas uzraudzības veikšanai un ekonomikas un nodarbinātības politikas koordinēšanai ES.
- **Galvenie mērķi ir vienkāršošana, lielāka valstu atbildība un labāka izpilde.** Pašreizējā sistēma balstās uz nenovērojamiem mainīgajiem lielumiem, kas ir jutīgi pret pārmaiņām un ko ietekmē cikliskie apstākļi. Tā ietver arī sarežģītu skaidrojošu noteikumu kopumu, tostarp dažādas elastīguma klauzulas, kas sarežģī regulējuma piemērošanu un traucē pārredzamību. Tāpēc atbildības novērtēšanai ir vajadzīgi vienkāršāki fiskālie noteikumi, izmantojot vienu operatīvo noteikumu ES līmenī ar novērojamiem rādītājiem, piemēram, neto izdevumu agregātu. Tostarp būtu jāapsver, vai skaidra koncentrēšanās uz “nopietnām politikas kļūdām”, kas noteiktas Līgumā, varētu veicināt sistēmas efektīvāku īstenošanu. Šie mērķi ir savstarpēji saistīti. Jo īpaši vienkāršāka sistēma uzlabotu ES budžeta uzraudzības saprotamību un tādējādi veicinātu skaidrāku saziņu, lielāku atbildību, labāku atbildību un stingrāku izpildi. Turklāt, ja dalībvalstīm tiktu dotas lielākas iespējas izstrādāt fiskālās trajektorijas, būtu jāatrod līdzsvars, noteikumu neievērošanas gadījumā Komisijai un Padomei stingrāk īstenojot satvara izpildi.

5. Turpmākie pasākumi

Šajā paziņojumā ir noteiktas provizoriskās fiskālās politikas norādes 2023. gadam, kuras vajadzības gadījumā tiks atjauninātas vēlākais 2022. gada maijā kā daļa no Eiropas pusgada pavasara paketes. Nākotnē norādēs tiks ņemta vērā vispārējā ekonomiskā situācija, katras dalībvalsts īpašā situācija un diskusijas par ekonomikas pārvaldības satvaru.

Ekonomikas perspektīvas attīstība tiks rūpīgi uzraudzīta un pienācīgi ņemta vērā. Dalībvalstis tiek aicinātas atspoguļot šīs norādes savās stabilitātes un konverģences programmās.

Papildinājums

Dalībvalstu stabilitātes un konverģences programmās iesniedzamo papildu tabulu saraksts. Obligātie dati ir atzīmēti treknrakstā.

Tabula par ANM ietekmi uz programmas prognozēm – AIZDEVUMI

Programmā prognozētā naudas plūsma no ANM aizdevumiem (% no IKP)							
	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.	2024. g.	2025. g.	2026. g.
ANM aizdevumi, ko izmaksā Savienība							
ANM aizdevumi, ko atmaksā Savienībai							
Izdevumi, ko finansē no ANM aizdevumiem (% no IKP)							
	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.	2024. g.	2025. g.	2026. g.
Darba ņēmēju atalgojums (D.1)							
Starppatēriņš (P.2)							
Sociālie maksājumi (D.62+D.632)							
Procentu izdevumi (D.41)							
Maksājamās subsīdijas (D.3)							
Kārtējie pārvedumi (D.7)							
KOPEJIE KĀRTĒJIE IZDEVUMI							
Bruto pamatkapitāla veidošana (P.51g)							
Kapitāla pārvedumi (D.9)							
KOPEJIE KAPITĀLA IZDEVUMI							
Citas izmaksas, ko finansē no ANM aizdevumiem (% no IKP) ¹							
	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.	2024. g.	2025. g.	2026. g.
Nodokļu ieņēmumu samazinājums							
Citas izmaksas, kas ietekmē ieņēmumus							
Finanšu darījumi							

Tabula par ANM ietekmi uz programmas prognozēm – DOTĀCIJAS

Ieņēmumi no ANM dotācijām (% no IKP)							
	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.	2024. g.	2025. g.	2026. g.
ANM dotācijas, kas iekļautas ieņēmumu prognozēs							
ANM dotāciju naudas izmaksa, ko veic Savienība							
Izdevumi, ko finansē no ANM dotācijām (% no IKP)							
	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.	2024. g.	2025. g.	2026. g.
Darba ņēmēju atalgojums (D.1)							
Starppatēriņš (P.2)							
Sociālie maksājumi (D.62+D.632)							
Procentu izdevumi (D.41)							
Maksājamās subsīdijas (D.3)							
Kārtējie pārvedumi (D.7)							
KOPEJIE KĀRTĒJIE IZDEVUMI							
Bruto pamatkapitāla veidošana (P.51g)							
Kapitāla pārvedumi (D.9)							
KOPEJIE KAPITĀLA IZDEVUMI							
Citas izmaksas, ko finansē no ANM dotācijām (% no IKP) ¹							
	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.	2024. g.	2025. g.	2026. g.
Nodokļu ieņēmumu samazinājums							
Citas izmaksas, kas ietekmē ieņēmumus							
Finanšu darījumi							

Tabula par to garantiju kopumu, kas pieņemtas/paziņotas saskaņā ar programmu

	Pasākumi	Pieņemšanas datums	Iespējamo saistību maksimālā summa (% no IKP)	Paredzamā apguve (% no IKP)
Reakcija uz Covid-19				
	Starpsumma			
Citi				
	Starpsumma			
	Kopā			

Piezīme. Šī tabula aizstāj Stabilitātes un izaugsmes pakta rīcības kodeksa 7. tabulu.